

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"СВІТОВА ЕКОНОМІКА І ГЛОБАЛІЗАЦІЯ"
для студентів спеціальності
8.18010024 "Прикладна економіка"
денної форми навчання**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016**

Затверджено на засіданні кафедри економічної кібернетики.
Протокол № 1 від 26.08.2015 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач С. В. Прокопович

Робоча програма навчальної дисципліни "Світова економіка Р 58 і глобалізація" для студентів спеціальності 8.18010024 "Прикладна економіка" денної форми навчання : [Електронне видання] / уклад. С. В. Прокопович. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 52 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, семінарських і практичних занять, матеріал щодо закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими має володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей.

Вступ

Глобалізація економічного розвитку впливає із глибокої взаємозалежності складових частин світового господарства, із його єдності й цілісності, яка посилюється в умовах широкого розгортання інтернаціоналізації виробництва, інтенсифікації інтеграційних процесів.

Під впливом поглиблення міжнародного розподілу праці, прискорення науково-технічного прогресу сучасна світова економіка зазнає глибоких змін на основі глобалізації, інформатизації та регіоналізації світового господарства. Світова економіка є глобальною системою, у якій події в одній країні впливають на ситуацію в іншій або на весь світ, якщо країна має вагу у світі. Загострення міжнародної конкуренції, трансформація зовнішньоекономічних відносин визначають необхідність у формуванні нових підходів до забезпечення сталого розвитку національних економік.

Україна чітко визначила орієнтир на входження до економічного простору Європи та здійснює модернізацію методів управління соціально-економічними системами в контексті європейських вимог. Розвиток соціально-економічних процесів в Україні на сучасному етапі істотно відрізняється від загальносвітових закономірностей. Нестабільність економічного, правового, соціального й демографічного становища у країні, породжувана особливостями трансформаційного періоду, посилення суперечностей між щораз більшими потребами соціально-економічної системи й низькими темпами зростання можливостей економіки приводять до необхідності у створенні гнучкої системи управління економічною системою будь-якого рівня ієрархії, що враховує нестаціонарність зовнішнього середовища.

Сучасне наукове бачення та практичне вирішення проблем розроблення ефективного інструментарію прогнозування, планування, організації та регулювання розвитку соціально-економічної системи у вигляді економіко-математичних моделей є невід'ємним від загальноекономічної концепції управління.

1. Опис навчальної дисципліни

Назви показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 1801 "Специфічні категорії"	Базова
		Рік підготовки
		1-й
		Семестр
Змістових модулів – 2 Загальна кількість годин – 150	Спеціальність: 8.18010024 "Прикладна економіка"	I
		Лекції
		18 год
		Практичні та семінарські
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,35; самостійної роботи студента – 6,47	Освітній ступінь: магістр	22 год
		Самостійна робота
		108 год
		Вид контролю
		екзамен
		2 год

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить для денної форми навчання – 36 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання цієї навчальної дисципліни є формування системи теоретичних знань і оволодіння вмінням аналізувати, оцінювати та прогнозувати на основі економіко-математичного моделювання прикладні аспекти міжнародних економічних відносин, закономірностей економічної діяльності в сучасних умовах посилення глобальної конкуренції, розвитку інтеграційних процесів, деформацій світових товарних і фондових ринків, перспектив та переваг процесу інтеграції України у світове господарство як на рівні держави, так і мікрорівні.

Основними **завданнями** дисципліни є: складання цілісних уявлень про сучасну світову економіку та глобалізацію, набуття комплексу знань щодо трансформації сучасної світової економіки, нових тенденцій і проблем розвитку світової торгівлі, міжнародної валютно-фінансової системи та валютних курсів, міжнародної інвестиційної діяльності й економічного

розвитку держав, міжнародного бізнесу як основного фактора глобалізації сучасної економіки, міжнародної координації економічної політики, інтеграції України в міжнародну економічну систему.

Об'єктом навчальної дисципліни є світова економічна система та процеси глобалізації.

Предметом є економіко-математичні методи й моделі, що дозволяють вирішувати проблеми розвитку світової торгівлі, формування стратегії фірми на світовому олігополістичному ринку, визначення динаміки розвитку світової валютної системи, аналізу західного досвіду в залученні прямих іноземних інвестицій і створенні вільних економічних зон та напрямів їхнього впровадження в Україні, формування стратегії сучасних транснаціональних корпорацій, прикладні питання міжнародного бізнесу, зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств, інтеграції України у світову економічну систему.

Методологія й методика, використовувана в навчальній дисципліні, ґрунтується на роботах вітчизняних і зарубіжних учених щодо питань теорії економічного моделювання систем і теорії ухвалення рішень в умовах невизначеності й нестаціонарної поведінки агентів господарських взаємин.

Дисципліна "**Світова економіка і глобалізація**" належить до базових навчальних дисциплін, покликаних забезпечити підготовку фахівців із прикладної економіки з освітнім ступенем "магістр".

Місце цієї дисципліни у структурно-логічній схемі спирається на вивченні таких навчальних дисциплін, як: "Економічна теорія", "Макроекономіка", "Міжнародна економіка", "Інвестування", "Вища математика", "Теорія ймовірностей і математична статистика", "Економіко-математичні методи та моделі" та ін. Тісний зв'язок цієї навчальної дисципліни з іншими дисциплінами, що вивчають, має сприяти формуванню у студентів єдиного наукового світогляду. Матеріал цієї навчальної дисципліни використовують у ході виконання магістерської роботи.

Програмою дисципліни передбачено проведення лекційних, практичних і семінарських занять, а також самостійну роботу. Практичні заняття ґрунтуються на матеріалах лекцій, містять розгляд конкретних об'єктів і систем та аналіз їх за допомогою наявних моделей.

У процесі навчання студенти здобувають необхідні знання під час лекційних, практичних і семінарських занять. Також великого значення у процесі вивчення та закріплення знань набуває самостійна робота студентів і виконання індивідуальних завдань.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має:

знати:

основні визначення понять "світова економіка" та "глобалізація";

концепції глобалістики;

функції держави;

механізми організації економіки;

поняття економічної інтеграції, соціалізації економіки;

концепції управління трансформаціями економіки України;

поняття динамічної рівноваги та структурної збалансованості економіки;

закон об'єктивної обумовленості досягнення економічної рівноваги

в умовах динамічних трансформацій структури господарства;

механізми економічного балансування та стабілізації;

політику управління рівновагою;

доктрини класичного космополітизму й автаркії;

основні положення інституційної теорії;

теоретичні основи митного союзу;

нові тенденції та проблеми розвитку світової торгівлі;

загальні риси нових індустріальних країн (НІК), покоління НІК, основні моделі НІК;

основні моделі макроекономічного розвитку, особливості створення макроекономічних моделей управління;

поняття міжнародного бізнесу, відмінності міжнародного бізнесу від комерційної діяльності всередині країни;

поняття транснаціональної корпорації (ТНК), масштаби діяльності, сучасні форми організаційної структури;

основні критерії належності до ТНК;

цілі, завдання, принципи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) в Україні;

етапи становлення глобальної економічної спільності;

поняття економічної інтеграції, її основні ознаки, рівні, форми (етапи), переваги та негативні наслідки;

перспективи та переваги процесу інтеграції України у світове господарство як на рівні держави, так і мікрорівні;

уміти:

визначати роль держави в економіці;

аналізувати проблему трансформації державних економік у соціально орієнтовані ринкові економіки;

застосовувати метод аналізу міжгалузевих зв'язків "витрати – випуск"
В. Леонт'єва;

виконувати побудову гравітаційної моделі Андерсона і ван Вінкупа;
аналізувати причинно-наслідкові зв'язки в економічних процесах
світового рівня;

застосовувати модель зростання Солоу, визначати "золотий" рівень
накопичення капіталу;

визначати стратегії сучасних ТНК;

формулювати мету, завдання та здійснювати аналіз створення вільних
економічних зон в Україні;

визначати пріоритети в зовнішньоекономічній політиці України;

здійснювати побудову зовнішньоторговельних та гравітаційних мо-
делей;

аналізувати динаміку розвитку світової валютної системи;

давати оцінку західного досвіду в залученні прямих іноземних інвестицій;

визначати параметри зовнішньоекономічної діяльності українських
підприємств;

здійснювати аналіз основних елементів сучасної світової економіки;

володіти:

навичками у використанні сучасних пакетів прикладних програм
для вирішення конкретних завдань управління складними соціально-
економічними системами та процесами глобального рівня.

У процесі викладання навчальної дисципліни основну увагу при-
діляють оволодінню студентами професійними **компетентностями**, на-
веденими в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Професійні компетентності, яких набувають студенти
після вивчення навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові частини компетентності
1	2	3
СЕР* 1	Формулювати цілі, завдання та здійснювати аналіз розвитку й трансформації складних соціально-економічних систем і процесів глобального рівня для цілей прогнозування, планування та управління ними в умовах посилення глобальної конкуренції й розвитку інтеграційних процесів	Здатність аналізувати та визначати переваги й недоліки процесів глобалізації сучасної світової економіки, досліджувати процеси трансформації, визначати динамічну рівновагу та структурну збалансованість економіки

1	2	3
		Здатність аналізувати ситуацію вільної торгівлі та виникнення торговельних бар'єрів між країнами
		Здатність аналізувати особливості міжнародного бізнесу і, зокрема, ТНК як основного фактора глобалізації сучасної економіки
		Здатність аналізувати та визначати особливості лібералізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні, досліджувати динаміку й ефективність створення та функціонування вільних економічних зон в Україні
		Здатність аналізувати інтеграційні процеси в Україні, визначати переваги та недоліки кооперації України з іншими країнами та їх об'єднаннями

* Світова економіка і глобалізація

Структуру складових частин професійних компетентностей та їхнє формування, відповідно до Національної рамки кваліфікацій України, наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Глобалізація, трансформаційні процеси, рівновага та зростання у світовій економіці

Тема 1. Сучасна світова економіка та глобалізація

1.1. Основні поняття та види глобалізації, концепції глобалістики.

Поняття глобалізації, її види: ідеологічна, інституційна, споживання та збуту, фінансова, накопичення й інвестування. Чотири концепції глобалізації. Етапи становлення глобальної економічної спільності. Типи світової цивілізації.

1.2. Глобальні проблеми сучасної світової економіки.

Світова економіка як елемент глобалізації. Глобальні проблеми сучасної світової економіки.

Тема 2. Трансформація ролі держави в умовах глобалізації

2.1. Сутність та особливості трансформації ролі держави в економіці.

Сутність та особливості трансформації ролі держави в економіці. Роль держави в економіці. Проблема трансформації державних економік у соціально орієнтовані ринкові економіки. Питання про роль держави в побудові нових економічних систем. Державне економічне регулювання. Трансформація ролі держави у процесі здобуття Україною незалежності.

2.2. Теорії державного регулювання економіки.

Підходи до аналізу ролі держави Самуельсона та Гелбрейта. Теорії державного регулювання економіки (Сміт, Кейнс, маргіналісти та ін.).

Тема 3. Трансформація сучасної світової економіки

3.1. Сутність та особливості сучасних трансформаційних процесів у світовій економіці.

Сутність та особливості сучасних трансформаційних процесів у світовій економіці. Три центри економіки (США, Японія, Західна Європа). Центр і периферія на просторовому рівні. Два механізми організації економіки. Поняття трансформи. Концепції управління трансформаціями.

3.2. Моделі стратегій ринкових трансформацій.

Моделі стратегій ринкових трансформацій. Трансформаційні особливості перехідної економіки. Основні категорії перехідних процесів. Суб'єкти трансформації.

Тема 4. Динамічна рівновага та структурна збалансованість економіки

4.1. Поняття рівноваги, її види.

Поняття рівноваги, її види. Динамічна рівновага та структурна збалансованість. Закон об'єктивної обумовленості досягнення економічної рівноваги в умовах динамічних трансформацій структури господарства. Транснаціональні механізми – провідні механізми економічного балансування та стабілізації. Циклічність як об'єктивна закономірність економічного розвитку.

4.2. Збалансованість світової економіки.

Збалансованість світової економіки. Рівновага між платоспроможним попитом населення та пропозицією. Закон Сея. Марксові схеми реалізації сукупного суспільного продукту.

4.3. Балансові моделі в економіці.

Метод аналізу міжгалузевих зв'язків "витрати – випуск" В. Леонтьєва. Балансова модель доходів і витрат населення. Міждержавне зіставлення рівня життя. Зовнішньоторговельні моделі. Гравітаційна модель. Міжрегіональні макроекономічні моделі.

Тема 5. Рівновага відкритої економіки

5.1. Моделі рівноваги відкритої економіки.

Модель IS-LM-VP. Ставка відсотка та інвестиційний попит. Товарний, грошовий та валютний ринки. Монетарна політика. Фіскальна політика. Змішана політика. Правило передачі Мандела.

5.2. Управління рівновагою.

Політики управління рівновагою. Парадигми поведінки національних держав у глобальному середовищі. Дві доктрини: класичного космополітизму й автаркії. Космополітична теорія. Види автаркії. Інституційна теорія Портера – Ругмана – Даннінга. Завдання, які мають бути вирішені країною з перехідною економікою.

Тема 6. Нові тенденції світової торгівлі та еволюційний підхід до їхнього вивчення

6.1. Сучасні тенденції світової торгівлі.

Сучасні тенденції світової торгівлі. Зовнішня торгівля – основна форма світових господарських зв'язків. Світова організація торгівлі (СОТ). Зміни у структурі та географічному розподілі світової торгівлі. Суперечності сучасної міжнародної торгівлі й методи боротьби з ними. Основні теорії міжнародної торгівлі. Класична теорія міжнародної торгівлі. Модель Хекшера – Оліна. Парадокс Леонтьєва. Теорія конкурентних переваг країни Майкла Портера.

6.2. Еволюційний підхід до управління.

Еволюційна теорія зростання. Конкуренція між новаторами й консерваторами (технологіями та продуктами, які перебувають на різних етапах життєвого циклу). Популяція фірм. Поняття життєвого циклу. Класифікації моделей зростання й розвитку за Старбаком і Хофером. Марківські процеси в еволюційній теорії економічних змін.

6.3. Еволюційні моделі економічного зростання.

Еволюційна модель економічного зростання Нельсона – Уінтера. Рутини, їхні класи.

Тема 7. Митні союзи, регіоналізм та багатостороння торгівля

7.1. Основні етапи економічної інтеграції. Митні союзи.

Економічна інтеграція. Основні ознаки інтеграції. Рівні інтеграції. Переваги інтеграції. Негативні наслідки. Форми (етапи) економічної інтеграції. Митні союзи. Загальний зовнішній тариф. Традиційна теорія митного союзу. Статичні ефекти інтеграції. Динамічний ефект митного союзу.

7.2. Теорія митного союзу. Економія на масштабі.

Економія на масштабі. Внутрішня спеціалізація. Інтуїтивні розробки Якоба Вайнера. Ефекти від створення митного союзу. Споживчий та виробничий ефекти. Зміна торгівлі. Модель Ліпсі.

7.3. Новий регіоналізм та багатостороння торгівля.

Новий регіоналізм і багатостороння торгівля. Зусилля Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) і Світової організації торгівлі (СОТ) щодо усунення багатостороннього тарифу й регіоналізму.

Тема 8. Причини зростання національних економік нових індустріальних країн

8.1. Економіки нових індустріальних країн. Основні моделі макроекономічного розвитку.

Економіки нових індустріальних країн (НІК). Чотири покоління НІК. Дві основних моделі НІК. Загальні риси нових індустріальних країн.

8.2. Основні моделі макроекономічного розвитку.

Неоліберальна модель. Неокласична школа. Класична школа проти неокласичного пояснення зростання – державне втручання як фундаментальна причина швидкого економічного зростання НІК. Соціальне ринкове господарство.

8.3. Макроекономічні моделі зростання.

Макроекономічні моделі розвитку економіки України. Моделювання макроекономічних показників. Макроекономічні моделі зростання. Модель Ромера.

Змістовий модуль 2

Міжнародний бізнес і зовнішньоекономічна діяльність

Тема 9. Міжнародний бізнес як основний фактор глобалізації сучасної економіки

9.1. Поняття міжнародного бізнесу.

Поняття міжнародного бізнесу. Відмінність міжнародного бізнесу від комерційної діяльності всередині країни. Питання культурних, законодавчих, політичних і соціальних відмінностей між країнами.

9.2. Форми міжнародної підприємницької діяльності.

Експорт та імпорт. Зарубіжні інвестиції. Інші форми міжнародних ділових операцій (ліцензування, франчайзинг та управлінські контракти).

9.3. Міжнародний бізнес в епоху глобалізації.

Вплив передових технологій на світову економіку. Сучасні причини глобалізації. Використання ключової компетенції компанії. Придбання ресурсів. Пошук нових ринків збуту. Необхідність конкурувати ефективніше. Зміна умов ведення бізнесу та глобалізація. Зміна політичного середовища. Зміна технологічного середовища.

Тема 10. Транснаціональні корпорації як основний суб'єкт міжнародного бізнесу

10.1. Транснаціональні корпорації: сутність, масштаби діяльності, сучасні форми організаційної структури.

Трактування поняття транснаціональної корпорації (ТНК). Три основних критерії належності до ТНК: структурний, результативності, поведінковий. Поняття "глобальна компанія" і "багатонаціональна компанія" (БНК). Відмінні риси БНК.

10.2. Стратегія діяльності ТНК.

Класифікація стратегій корпорацій. Внутрішньогалузеві стратегії. Операційна діяльність. Стратегії позиціонування. Стратегії диверсифікації. Причини диверсифікації. Ефект синергії. Стратегії транснаціоналізації.

10.3. Взаємодія ТНК із національними економіками.

Взаємодія ТНК із національними економіками. Баланс увезення та вивезення інвестицій. Країни-експортери та країни-імпортери капіталу, країни, у яких приблизна рівновага експорту й імпорту капіталу.

Тема 11. Досвід реформування процесу регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні

11.1. Види та принципи регулювання ЗЕД в Україні.

Сутність зовнішньоекономічних зв'язків як економічної категорії та їхні функції. Види ЗЕД в Україні. Цілі й завдання державного регулювання ЗЕД. Принципи регулювання ЗЕД в Україні. Форми й методи дії на суб'єктів господарювання – учасників ЗЕД. Структура державного управління ЗЕД в Україні. Суб'єкти управління. Об'єкти управління. Контрольні та обслуговчі організації.

11.2. Структурна модель зовнішньоекономічної політики.

Структурна модель зовнішньої політики. Система ухвалення рішень в галузі зовнішньоекономічної політики.

Тема 12. Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності в Україні

12.1. Поняття лібералізації ЗЕД.

Поняття лібералізації. Пріоритети в зовнішньоекономічній політиці України. Боротьба з "відпливом" капіталів з України. Ефективна підтримка експорту. Залучення іноземних капіталів в українську економіку. Активна політика захисту українського внутрішнього ринку.

12.2. Система управління ЗЕД в Україні.

Раціональна політика виборчого протекціонізму. Дворівнева організація системи торговельно-політичного регулювання. Пріоритетність адміністративного регулювання для розвитку зовнішньої торгівлі найближчими роками. Міжнародне законодавство та органи, що його контролюють.

Тема 13. Досвід створення та функціонування вільних економічних зон в Україні

13.1. Вільні економічні зони, їхня сутність, види та цілі створення в Україні.

Поняття вільної економічної зони (ВЕЗ). Два шляхи створення ВЕЗ: "територіальний" і "режимний" підходи. Завдання, які ставлять перед собою держави, створюючи ВЕЗ. Економічні цілі. Соціальні цілі. Науково-технічні цілі. Необхідні умови для створення ВЕЗ. Переваги, які створюють вільні економічні зони для іноземного капіталу. Переваги для національної економіки й регіонів.

13.2. Види зонально-економічних організаційних структур.

Види зонально-економічних організаційних структур. Класифікація, відповідно до розміру та способу організації.

Тема 14. Динаміка й ефективність створення та функціонування вільних економічних зон в Україні

14.1. Еволюція процесу створення ВЕЗ у світі.

Еволюція створення вільних економічних зон (ВЕЗ) у світі. Зона зовнішньої торгівлі (ЗЗТ, *Foreign Trade Zones*). Два основних типи ЗЗТ: зони загального призначення (*general purpose, GP*) і субзони спеціального призначення (*special purpose, SP*). Портові зони в Німеччині. Зона вільної торгівлі в Данії. Науково-технологічні зони (НТЗ). Технопарки. Досвід НТЗ у Японії. ВЕЗ у країнах, що розвиваються.

14.2. Вільні економічні зони в Україні.

Сутність створення спеціальних економічних зон (СЕЗ). Стратегічні напрями створення та функціонування СЕЗ. Правові й економічні умови для концентрованого залучення іноземних інвестицій. Пільговий інвестиційний режим. Створення в Донецькій області СЕЗ "Донецьк" і "Азов". Маріупольська СЕЗ. СЕЗ "Яворів". ВЕЗ "Закарпаття".

Тема 15. Об'єктивна необхідність, умови та вектори інтеграції України в міжнародну економічну систему

15.1. Національні пріоритети України та основні напрями зовнішньої політики.

Національні пріоритети України. Пошук стратегічного балансу щодо геостратегічного трикутника "США – ЄС – Росія". Основні напрями зовнішньої політики. Забезпечення інтеграції у європейські політичні та економічні структури. Активізація взаємодії з Радою Європи. Посилення співпраці в межах регіональних і субрегіональних структур: Центральноевропейської ініціативи (ЦЄІ), Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Ради держав Балтійського моря (РДБМ). Зовнішня торгівля України.

15.2. Україна і СНД.

Висока залежність від зовнішньоекономічних, суто політичних факторів. Відносини з Росією, домінуючою у СНД. Відносини з іншими членами Євразійського економічного співтовариства (до 2014 року) та Євразійського економічного союзу. Відносини із членами Організації за демократію та економічний розвиток – ГУАМ (Грузія, Україна, Азербайджан і Молдова). Співпраця України в Чорноморській зоні економічного співробітництва.

4. Структура навчальної дисципліни

На початку вивчення дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із програмою дисципліни та формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Навчальний процес, згідно із програмою навчальної дисципліни, здійснюють у таких формах: лекційні, практичні й семінарські заняття; самостійна робота студентів; контрольні заходи.

Тематичний план цієї дисципліни складено із двох модулів (табл. 4.1).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекції	практичні й семінарські заняття	проведення підсумкового контролю	самостійна робота
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1					
Глобалізація, трансформаційні процеси, рівновага та зростання у світовій економіці					
<i>Тема 1.</i> Сучасна світова економіка та глобалізація	14	2	2	–	10
<i>Тема 2.</i> Трансформація ролі держави в умовах глобалізації	7	1	1	–	5
<i>Тема 3.</i> Трансформація сучасної світової економіки	8	1	1	–	6
<i>Тема 4.</i> Динамічна рівновага та структурна збалансованість економіки	9	1	2	–	6
<i>Тема 5.</i> Рівновага відкритої економіки	8	1	1	–	6
<i>Тема 6.</i> Нові тенденції світової торгівлі та еволюційний підхід до їхнього вивчення	9	0	1	–	8
<i>Тема 7.</i> Митні союзи, регіоналізм та багатостороння торгівля	12	2	2	–	8
<i>Тема 8.</i> Причини зростання національних економік нових індустріальних країн	12	2	2	–	8
Разом за змістовим модулем 1	79	10	12	–	57
Змістовий модуль 2					
Міжнародний бізнес і зовнішньоекономічна діяльність					
<i>Тема 9.</i> Міжнародний бізнес як основний фактор глобалізації сучасної економіки	10	2	2	–	6
<i>Тема 10.</i> Транснаціональні корпорації як основний суб'єкт міжнародного бізнесу	10	2	2	–	6
<i>Тема 11.</i> Досвід реформування процесу регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні	7	0	1	–	6

1	2	3	4	5	6
<i>Тема 12. Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності в Україні</i>	7	0	1	–	6
<i>Тема 13. Досвід створення та функціонування вільних економічних зон в Україні</i>	7	0	1	–	6
<i>Тема 14. Динаміка й ефективність створення та функціонування вільних економічних зон в Україні</i>	9	2	1	–	6
<i>Тема 15. Об'єктивна необхідність, умови та вектори інтеграції України в міжнародну економічну систему</i>	9	2	2	–	5
Разом за змістовим модулем 2	59	8	10	–	41
<i>Підготовка до екзамену</i>	8	–	–	–	8
<i>Передекзаменаційні консультації</i>	2	–	–	2	–
<i>Екзамен</i>	2	–	–	2	–
Усього годин за модулями	150	18	22	4	106

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного та ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Змістовий модуль – це відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем із навчальної дисципліни, до котрих студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді, їхні виступи, активність у дискусії, уміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляють у відповідний журнал. Набрані студентом бали за окремі семінарські заняття враховують у процесі накопичення підсумкових балів із цієї навчальної дисципліни.

У табл. 5.1 наведено перелік тем, завдань та запитань, винесених на семінарські заняття.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назви тем	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1 Глобалізація, трансформаційні процеси, рівновага та зростання у світовій економіці			
<i>Тема 1. Сучасна світова економіка та глобалізація</i>	<i>Семінарське заняття 1</i> <i>Основні проблеми сучасної світової економіки та процеси глобалізації</i> 1. Сучасні тенденції світової економіки. 2. Основні погляди глобалістів. 3. Антиглобалісти. У чому полягає негатив глобалізації? 4. Тенденції розвитку п'ятірки найбільших країн світу	2	Основна: [1, с. 4–15; 3, с. 121–125; 7, с. 4–25]. Додаткова: [11 – 13; 17]
<i>Тема 2. Трансформація ролі держави в умовах глобалізації</i>	<i>Семінарське заняття 2</i> <i>Теорія та практика державного регулювання економіки в умовах глобалізації</i> 1. Кейнсіанська теорія державного регулювання. 2. Теорія А. Сміта. 3. Маргіналістична теорія. 4. Монетарна теорія. 5. Функції держави у світовій економіці. 6. Кооперація між державами	1	Основна: [2, с. 420–438; 5, с. 6–87; 7, с. 12–53; 8, с. 27–166]. Додаткова: [11; 12; 16; 17; 21]
<i>Тема 3. Трансформація сучасної світової економіки</i>	<i>Семінарське заняття 3</i> <i>Концепції управління трансформаціями</i> 1. Революційна концепція управління трансформаціями економіки України. 2. Еволюційна концепція управління трансформаціями економіки України	1	Основна: [1, с. 88–115; 7, с. 531–541; 8, с. 184–196]. Додаткова: [9; 10; 13; 14; 16]
<i>Тема 5. Рівновага відкритої економіки</i>	<i>Семінарське заняття 5</i> <i>Аналіз країн із відкритою та закритою економіками</i> 1. Відкрита та замкнена економіка. Їхні загальні та специфічні риси. 2. Аналіз країн із відкритою економікою. 3. Аналіз країн із закритою економікою. 4. Фактори, що впливають на порушення рівноваги	1	Основна: [1, с. 251–261; 8, с. 163–171]. Додаткова: [9; 14; 16 – 18]

1	2	3	4
	Семінарське заняття 6 Сучасні тенденції світової торгівлі		
Тема 6. Нові тенденції світової торгівлі та еволюційний підхід до їхнього вивчення	1. Світова торгівля та її показники. Тенденції світової торгівлі. 2. Суперечності сучасної міжнародної торгівлі й методи боротьби з ними. 3. Країни донори та країни реципієнти. 4. Перерозподіл сил у світовій економіці. 5. Світові лідери в економіці	1	Основна: [2, с. 476–485; 7, с. 112–131; 8, с. 183–230]. Додаткова: [9; 14; 16 – 18]
Змістовий модуль 2 Міжнародний бізнес і зовнішньоекономічна діяльність			
	Семінарське заняття 9 Особливості міжнародного бізнесу		
Тема 9. Міжнародний бізнес як основний фактор глобалізації сучасної економіки	1. Аналіз характерних рис міжнародних компаній. 2. Правила гри в міжнародному бізнесі. 3. Міжнародні рейтинги. 4. Становлення компанії <i>Sony</i> . 5. Становлення компанії <i>Honda</i> .	2	Основна: [1, с. 192–213; 2, с. 42–68; 8, с. 150–162]. Додаткова: [9; 11; 12; 16; 17]
	Семінарське заняття 10 Аналіз діяльності сучасних ТНК		
Тема 10. Транснаціональні корпорації як основний суб'єкт міжнародного бізнесу	1. Аналіз діяльності американських ТНК. 2. Аналіз діяльності європейських ТНК. 3. Аналіз діяльності японських ТНК. 4. Вплив ТНК на економіку України	2	Основна: [2, с. 271–299; 3, с. 168; 6, с. 50–250; 7, с. 96–111]. Додаткова: [18; 21]
	Семінарське заняття 11 Реформування процесу регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні		
Тема 11. Досвід реформування процесу регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні	1. Еволюція реформ у зовнішній торгівлі розвинутих країн. 2. Етапи реформування зовнішньоекономічної діяльності в Україні. 3. Трансформація рис зовнішньоекономічної діяльності України	1	Основна: [3, с. 178–185; 7, с. 514–530]. Додаткова: [15; 19]
	Семінарське заняття 12 Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності в Україні		
Тема 12. Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності в Україні	1. Державна підтримка лібералізації. 2. Ознаки лібералізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні. 3. Взаємодія України із країнами-партнерами	1	Основна: [3, с. 186–190]. Додаткова: [15; 19]

1	2	3	4
Тема 13. Досвід створення та функціонування вільних економічних зон в Україні	<p><i>Семінарське заняття 13</i></p> <p><i>Досвід створення та функціонування вільних економічних зон у світовій економіці</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вільні зони в Австрії. 2. Вільні зони в Німеччині. 3. Вільні зони в інших країнах Європи. 4. Вільні зони у США 	1	<p>Основна: [2, с. 454–456; 3, с. 191–194].</p> <p>Додаткова: [14; 17]</p>
Тема 14. Динаміка й ефективність створення та функціонування вільних економічних зон в Україні	<p><i>Семінарське заняття 14</i></p> <p><i>Аналіз створення та функціонування вільних економічних зон в Україні</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз динаміки створення ВЕЗ в Україні. 2. Аналіз ефективності функціонування вільних зон в Україні. 3. Питання створення ВЕЗ "Севастополь" та Міжнародної спеціальної економічної зони "Рені – Джурджулешти – Галац " 	1	<p>Основна: [3, с. 194–204].</p> <p>Додаткова: [11; 22]</p>
Тема 15. Об'єктивна необхідність, умови та вектори інтеграції України в міжнародну економічну систему	<p><i>Семінарське заняття 15</i></p> <p><i>Питання інтеграції України в міжнародну економічну систему</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Переваги та недоліки вступу України у ЄС. 2. Переваги та недоліки кооперації України з Росією. 3. Співробітництво України із США 	2	<p>Основна: [2, с. 486–491; 3, с. 205–222; 7, с. 369–385].</p> <p>Додаткова: [11; 14; 20]</p>

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння та навички у їхньому практичному застосуванні шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі: тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для вирішення їх на занятті. Воно містить проведення попереднього контролю за знаннями, уміннями та навичками студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, вирішення завдань із їхнім обговоренням, виконання контрольних завдань, їхню перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Перелік тем практичних занять

Назви тем	Теми практичних занять	Кількість годин	Література
Тема 4. Динамічна рівновага та структурна збалансованість економіки	<i>Практичне заняття 4</i> <i>Балансові моделі у світовій економіці</i> Необхідно скласти баланс доходів і видатків, визначити елементи матриці структури доходів і видатків. Оцінити середній рівень життя у кожній країні, виконати зіставлення між країнами, зробити висновки	2	Основна: [1, с. 134–191; 7, с. 67–95]. Додаткова: [9; 12; 15 – 17]
Тема 7. Митні союзи, регіоналізм та багатостороння торгівля	<i>Практичне заняття 7</i> <i>Побудова гравітаційної моделі Андерсона і ван Вінкупа</i> Необхідно дослідити ситуацію вільної торгівлі та ситуацію виникнення торговельного бар'єра в розмірі 20 % між двома країнами А і В	2	Основна: [1, с. 282–291; 2, с. 438–452; 5, с. 176–184; 7, с. 112–131]. Додаткова: [9; 14; 16 – 18]
Тема 8. Причини зростання національних економік нових індустріальних країн	<i>Практичне заняття 8</i> <i>Побудова моделі зростання Солоу</i> Необхідно побудувати модель Солоу, якщо відомі: початкове значення капіталу та трудових ресурсів, норма інвестування, показник утрат капіталу, параметри	2	Основна: [1, с. 214–223; 2, с. 89–100; 5, с. 165–175]. Додаткова: [9; 16 – 18]

6.1. Приклади типових практичних завдань

Тема 4. Динамічна рівновага та структурна збалансованість економіки

Рівень 1. Відома структура доходів та видатків двох країн А і В, її наведено в табл. 6.2, 6.3. Необхідно скласти баланс доходів і видатків, визначити елементи матриці структури доходів і видатків.

Таблиця 6.2

Вихідні дані по країні А

№ п/п	Інтервал доходів, тис. ум. од.	Кількість осіб, тис. осіб	Доходи за джерелом, млн ум. од.				Видатки за напрямками, млн ум. од.			
			Заробітна платня	Підприємницька виручка	Пенсії, допомога, стипендії	Інші	Оплата товарів і послуг	Підприємницькі видатки	Обов'язкові платежі	Інші
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	0,0 – 0,5	129,9	19,73	0,00	37,67	2,39	53,22	0,00	5,38	?
2	0,5 – 1,0	246,3	83,81	9,52	91,43	5,71	146,67	7,62	32,38	?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3	1,0 – 1,5	487,6	309,83	115,43	164,03	18,23	370,58	109,35	115,43	?
4	1,5 – 2,0	538,4	425,13	351,20	101,66	46,21	443,62	295,74	175,60	?
5	2,0 – 3,0	227,1	244,56	250,25	51,19	22,75	255,94	204,75	96,69	?
6	3,0 – 4,0	105,4	135,38	179,29	14,64	36,59	150,02	106,11	58,54	?
7	від 4,0	55,3	91,68	169,04	2,87	22,92	106,01	74,49	42,98	?

Таблиця 6.3

Вихідні дані по країні В

№ п/п	Інтервал доходів, тис. ум. од.	Кількість осіб, тис. осіб	Доходи за джерелом, млн ум. од.				Видатки за напрямками, млн ум. од.			
			Заробітна плата	Підприємницька виручка	Пенсії, допомога, стипендії	Інші	Оплата товарів і послуг	Підприємницькі видатки	Обов'язкові платежі	Інші
1	0,0 – 0,5	245,3	20,39	0,00	45,71	4,22	61,89	0,00	7,74	?
2	0,5 – 1,0	321,6	107,70	11,71	107,70	7,02	184,95	9,36	35,12	?
3	1,0 – 1,5	488,7	323,75	97,74	171,04	18,33	384,84	103,84	109,95	?
4	1,5 – 2,0	254,1	213,92	142,62	71,31	17,83	227,29	129,25	84,68	?
5	2,0 – 3,0	111,9	120,72	123,53	22,46	14,04	129,15	101,07	44,92	?
6	3,0 – 4,0	98,6	127,98	181,31	10,67	35,55	149,31	106,65	49,77	?
7	від 4,0	49,8	85,44	144,98	0,00	28,48	103,56	72,49	31,07	?

Рівень 2. Використовуючи вихідні дані попереднього завдання, необхідно оцінити середній рівень життя в кожній країні (за умови, що середній прожитковий мінімум для країн А і В становить, відповідно, 750 та 890 ум. од.).

Рівень 3. Використовуючи вихідні дані попереднього завдання, виконати зіставлення між країнами, зробити висновки.

7. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання студенти виконують самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначено навчальним планом, він становить 73 % (110 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни

(150 годин). У ході самостійної роботи студент має стати активним учасником навчального процесу, навчитися свідомо оволодіти теоретичними та практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати на себе відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів і понять за темами дисципліни; підготовку до практичних занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел на задану тематику дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу, із метою підготовки до семестрового екзамену.

Основні види самостійної роботи, запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань із навчальної дисципліни, наведено в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми контролю за нею

Назви тем	Питання для самостійного опрацювання	Кількість годин	Форми контролю за СРС
1	2	3	4
<i>Тема 1.</i> Сучасна світова економіка та глобалізація	1. Становлення сучасної світової економіки. 2. Дослідження країн лідерів кожного регіону. 3. У чому полягає негатив глобалізації?	10	Перевірка ДЗ
<i>Тема 2.</i> Трансформація ролі держави в умовах глобалізації	1. Функції держави в світові економіці. 2. Кооперація між державами ООН	5	Перевірка ДЗ
<i>Тема 3.</i> Трансформація сучасної світової економіки	1. Течії політичної економіки. 2. Концепції управління трансформаціями. 3. Соціалізація економіки	6	Перевірка ДЗ. Есе
<i>Тема 4.</i> Динамічна рівновага та структурна збалансованість економіки	1. Павутиноподібні моделі. 2. Модель Неймана. 3. Модель Леонтьєва. 4. Модель Канторовича	6	Перевірка ДЗ. Тестова контрольна робота за темами 1 – 4
<i>Тема 5.</i> Рівновага відкритої економіки	1. Характерні риси відкритої та закритої економіки. 2. Фактори, що впливають на порушення рівноваги	6	Захист індивідуального завдання

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4
<i>Тема 6.</i> Нові тенденції світової торгівлі та еволюційний підхід до їхнього вивчення	1. Перерозподіл сил у світовій економіці. 2. Світові лідери в економіці. 3. Теорія життєвих циклів організації Іцхака Адізеса	8	Перевірка ДЗ
<i>Тема 7.</i> Митні союзи, регіоналізм та багатостороння торгівля	1. Політика протекціонізму. 2. Демпінгова політика. 3. Митні союзи, приклади	8	Перевірка ДЗ. Колоквіум
<i>Тема 8.</i> Причини зростання національних економік нових індустріальних країн	1. Теорії економічного зростання. 2. Модель Солоу. 3. Модель Ромера	8	Тестова контрольна робота за темами 5 – 8
<i>Тема 9.</i> Міжнародний бізнес як основний фактор глобалізації сучасної економіки	1. Правила гри в міжнародному бізнесі. 2. Міжнародні рейтинги	6	Перевірка ДЗ
<i>Тема 10.</i> Транснаціональні корпорації як основний суб'єкт міжнародного бізнесу	1. Приклади створення та діяльності американських ТНК. 2. Приклади створення та діяльності європейських ТНК. 3. Приклади створення та діяльності японських ТНК	6	Перевірка ДЗ. Есе
<i>Тема 11.</i> Досвід реформування процесу регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні	1. Трансформація рис зовнішньоекономічної діяльності України. 2. Взаємодія України із країнами-партнерами	6	Перевірка ДЗ
<i>Тема 12.</i> Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності в Україні	1. Ознаки лібералізації. 2. Особливості лібералізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні в сучасних умовах	6	Тестова контрольна робота за темами 9 – 12
<i>Тема 13.</i> Досвід створення та функціонування вільних економічних зон в Україні	1. Аналіз створення вільних зон в Україні. 2. Аналіз функціонування вільних зон в Україні	6	Перевірка ДЗ. Захист індивідуального завдання
<i>Тема 14.</i> Динаміка й ефективність створення та функціонування вільних економічних зон в Україні	1. Аналіз динаміки створення вільних економічних зон в Україні. 2. Наслідки створення вільних економічних зон в Україні	6	Захист індивідуального завдання. Презентація. Есе
<i>Тема 15.</i> Об'єктивна необхідність, умови та вектори інтеграції України в міжнародну економічну систему	1. Співробітництво України із ЄС. 2. Співробітництво України із США. 3. Співробітництво України з Росією	5	Перевірка ДЗ. Тестова контрольна робота за темами 13 – 15. Колоквіум

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

1. У чому полягає сутність глобалізації?
2. Які існують концепції і класифікації глобалізації?
3. Розкрийте місце світової економіки у процесі глобалізації.

4. Яку роль виконує держава у світовій економіці?
5. У чому полягають підходи до аналізу ролі держави Самуельсона та Гелбрейта?
6. Які існують теорії державного регулювання економіки?
7. У чому полягають трансформаційні особливості перехідної економіки? Розкрийте критерії ефективності перехідних процесів.
8. Визначте сутність концепцій управління трансформаціями.
9. Що таке рівновага, її види?
10. Що таке "збалансованість світової економіки"? Закон Сея.
11. Які існують балансові моделі в економіці?
12. Розкрийте сутність моделі IS-LM-BP.
13. Назвіть переваги та недоліки моделі Мандела – Флемінга.
14. Опишіть політики управління рівновагою.
15. Які сучасні тенденції світової торгівлі?
16. У чому полягає еволюційний підхід до управління?
17. Визначте сутність моделі економічного зростання Нельсона – Уінтера.
18. У чому сутність моделі Грейнера?
19. Для чого створюють митні союзи? Які існують митні союзи?
20. У чому полягає ефект масштабу?
21. Які особливості економіки нових індустріальних країн?
22. Назвіть основні моделі макроекономічного розвитку.
23. Що таке "економічне зростання"? Назвіть його принципи.
24. Опишіть макроекономічні моделі зростання. Особливості моделі Ромера.
25. Що таке "міжнародний бізнес"? Чим міжнародний бізнес відрізняється від ділової активності всередині країни?
26. Чому вивчення міжнародного бізнесу має таке велике значення для сучасних студентів?
27. Перелічіть основні форми міжнародних ділових операцій.
28. Чим експорт та імпорт товарів відрізняються від експорту й імпорту послуг?
29. Назвіть основні причини значного розширення масштабів міжнародного бізнесу останніми роками.
30. У чому особливості ТНК? Які існують основні критерії ТНК?
31. Які існують стратегії діяльності ТНК, їхні особливості?

32. У чому полягають особливості діяльності ТНК у країнах, що розвиваються?
33. Назвіть принципи регулювання ЗЕД в Україні.
34. У чому полягає структурна модель зовнішньої політики?
35. Опишіть основні риси міжнародного законодавства та органи, що його контролюють.
36. Опишіть вільні економічні зони, їхню сутність, види та цілі створення в Україні. Назвіть відмінні риси й головні напрями функціонування експортно-виробничих зон.
37. Які існують шляхи створення ВЕЗ?
38. Визначте основні завдання й напрями діяльності зон зовнішньої торгівлі. Опишіть еволюцію створення ВЕЗ у світі.
39. Наведіть приклади вільних економічних зон в Україні.
40. Визначте загальну характеристику й напрям діяльності науково-технологічних парків.
41. Що таке "національний пріоритет" і які існують національні пріоритети України?
42. У чому полягають принципи зовнішньої торгівлі України?
43. Охарактеризуйте співпрацю України в Чорноморській зоні економічного співробітництва.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативну роботу здійснюють за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту практичних робіт, винесених на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації, індивідуальні (запитання – відповідь); групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання практичних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування таких навчальних технологій, як: лекції проблемного характеру; кейс-метод; колоквіум; презентації; самооцінка; банки візуального супроводу (табл. 9.1).

Таблиця 9.1

Використання навчальних технологій для активізації процесу навчання

Методики активізації процесу навчання	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Презентації – виступи перед аудиторією, що використовують для подання певних досягнень	Демонстрація та обговорення результатів виконання практичних робіт Демонстрація та обговорення результатів самостійної підготовки з окремих питань
Лекції проблемного характеру спрямовано на розвиток логічного мислення студентів, коло питань теми обмежено двома-трьома ключовими моментами, використано досвід закордонних навчальних закладів із роздаванням студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків із питань, що розглядають	Лекція проблемного характеру з питання "Основні тенденції світової економіки" (Тема 6. Нові тенденції світової торгівлі та еволюційний підхід до їхнього вивчення)
Під час лекцій студентам ставлять запитання для самостійного розмірковування, на які лектор відповідає сам, не чекаючи відповідей студентів	Лекція проблемного характеру з питання "Негативні наслідки глобалізації" (Тема 1. Сучасна світова економіка та глобалізація)
Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Дуже важливими є їхні практична спрямованість та наявність прототипу реальної ситуації	Проблемна ситуація "Співпраця України з Росією" (Тема 15. Об'єктивна необхідність, умови та вектори інтеграції України в міжнародну економічну систему)
Самооцінка сприяє підвищенню зацікавленості студентів у виступах колег, виробленню об'єктивності в оцінюванні їхньої діяльності, підвищує відповідальність студентів за підготовку до виступу, дозволяє здійснити аналіз помилок у структурі або змісті виступу, виявити приховані конфлікти у групі	Виступи студентів із доповідями (презентаціями) із питань самостійної роботи оцінюють інші студенти групи за такими критеріями: володіння матеріалом (60 %), уміння пояснити слухачам (30 %), емоційність (10 %). Для здійснення самооцінки використовують спеціальний бланк із зазначенням прізвища студента, критеріїв оцінювання та вагових коефіцієнтів. Викладач також виставляє оцінку за цими критеріями. Загальна оцінка є середньою

1	2
Банки візуального супроводу за допомогою наочності сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни	Опорні конспекти, які тезово відображають ключові моменти заняття, основні формули, визначення та схеми
	Презентація лекційного матеріалу
	Комплект форм для застосування самооцінки
	Методичні рекомендації до виконання практичної та самостійної роботи

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно із програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюють за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюють протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюють за сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти екзамен, – 35 балів);

модульний контроль, що здійснюється, урахувуючи поточний контроль, за відповідний змістовий модуль, він має на меті *інтегроване* оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводять у формі семестрового екзамену, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль із цієї навчальної дисципліни здійснюють у таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у виконанні семінарських завдань;
- захист індивідуального розрахункового завдання;
- захист есе;
- проведення поточного тестування.

Поточний контроль здійснюють протягом семестру під час проведення лекційних і практичних занять.

Модульний контроль із цієї навчальної дисципліни проводять у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Його проводять як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Модульний контроль проводять у письмовій формі 2 рази на семестр після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал в межах кожного із двох змістових модулів, він містить практичні завдання різного рівня складності, відповідно до тем змістового модуля.

Підсумковий/семестровий контроль проводять у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінювання підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що здійснюють як контрольний захід.

Порядок здійснення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань здійснюють за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядають;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також сучасною літературою з питань, що розглядають;

уміння поєднувати теорію із практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, здійснення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретне завдання ставлять за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової частини зменшує кількість балів. У ході оцінювання індивідуальних завдань увагу також приділяють якості, самостійності та своєчасності здавання виконаних завдань викладачу, згідно із графіком навчального процесу. Якщо якусь із вимог не буде виконано, то бали буде знижено.

Проміжний тестовий контроль здійснюють після закінчення вивчення кожної теми дисципліни. Проведення поточного тестування передбачає виявлення ступеня опанування студентом матеріалу лекційного модуля та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації. Тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на вирішення невеличкого практичного завдання.

Формат тестових завдань розподіляють на:

завдання закритої форми із запропонованими відповідями, із яких вибирають одну правильну;

завдання відкритої форми з вільно конструйованими відповідями.

Тестове завдання містить від 15 до 30 запитань щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни, залежно від теми.

Оцінку рівня відповідей студентів на тестові завдання розраховують за формулою:

$$\text{Оцінка} = \text{округл.} \left[\frac{\text{кількість правильних відповідей}}{\text{кількість запитань}} \times \text{ваговий коефіцієнт} \right],$$

де *округл.* [] – функція округлення за загальними правилами;

ваговий коефіцієнт – визначають для кожного тесту окремо, відповідно до технологічної карти.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюють оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є:

глибина й міцність знань;

рівень мислення;

уміння систематизувати знання за окремими темами;

уміння робити обґрунтовані висновки;

володіння категорійним апаратом;

навички та прийоми виконання практичних завдань;

уміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та опрацювання;

самореалізація на практичних заняттях.

Порядок здійснення підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль за знаннями та компетентностями студентів із навчальної дисципліни здійснюють на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни й передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності до творчого використання накопичених знань, уміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, передбачених кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складено з одного стереотипного, одного діагностичного та одного евристичного завдань, які оцінюють, відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету, відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, набраних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю, відповідно до змістового модуля, упродовж семестру, у сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **уважати атестованим**, якщо сума балів, набраних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюють у балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховують, – 25 балів) і виставляють у відповідній графі *екзаменаційної відомості обліку успішності*.

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни розраховують, урахувуючи бали, набрані під час екзамену, та бали, набрані під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр становить: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"*, його заносять до *залікової відомості обліку успішності* навчальної дисципліни. У разі набрання менш ніж 60 балів студент обов'язково складає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У разі повторного набрання менш ніж 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймає рішення, відповідно до чинного законодавства: якщо *"зараховано"* – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо *"не зараховано"*, тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок екзаменаційного білета

Форма № Н-5.05

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Освітній ступінь "магістр"
Спеціальність: "Прикладна економіка". Семестр I
Навчальна дисципліна "Світова економіка і глобалізація"

Екзаменаційний білет

Завдання 1 (стереотипне). Виберіть правильний, на ваш погляд, варіант відповіді.

1. Глобалізацією називають:

1) процес взаємодії та взаємопроникнення різних цивілізацій, що поступово наростає та склався у стійких територіальних межах на базі певних етносів;

2) виникнення загальних або схожих за змістом проблем для різних регіонів світу (наприклад, екологічних, продовольчих, демографічних, міграційних і т. ін.);

3) взаємну соціально-політичну залежність країн, що постійно зростає, і формування великих зон спільних інтересів;

4) усе перелічене.

2. Дотримання єдиних правил ринкової гри та суспільної поведінки характерне для глобалізації:

- 1) ідеологічної;
- 2) інституційної;
- 3) споживання та збуту;
- 4) ринків товарів і послуг;
- 5) фінансової;
- 6) накопичення та інвестування.

3. Умови для глобалізації основних товарних ринків створює глобалізація:

- 1) ідеологічна та інституційна;
- 2) ідеологічна, інституційна, споживання та збуту;
- 3) ідеологічна, інституційна та фінансова;
- 4) споживання та збуту, фінансова, накопичення й інвестування.

4. Для постіндустріального суспільства характерне:

- 1) промислове виробництво, машинна праця, промислова власність;
- 2) промислове виробництво, інтелектуальна праця, інтелектуальна власність;
- 3) промислове виробництво, інтелектуальна праця, промислова власність;
- 4) інформаційне виробництво, інтелектуальна праця, інтелектуальна власність;
- 5) інформаційне виробництво, машинна праця, інтелектуальна власність.

5. На якому рівні глобалізацію виявлено в розширенні діяльності компаній за межі внутрішнього ринку:

- 1) глобальному;
- 2) макроекономічному;
- 3) мезорівні;
- 4) мікроекономічному?

6. Хто є головним суб'єктом глобалізаційних процесів:

- 1) держави;
- 2) інтеграційні об'єднання;
- 3) ТНК?

7. До яких основних передумов (рушійних сил) глобалізації належить вихід неурядових організацій на багатонаціональний або світовий рівень:

- 1) виробничих, науково-технічних;

- 2) організаційних;
- 3) економічних;
- 4) інформаційних;
- 5) політичних;
- 6) соціальних і культурних?

8. *Регульовальна роль держави – це:*

- 1) об'єктивна економічна необхідність;
- 2) економічна деспотія;
- 3) перешкода ринковій економіці, що саморегулюється.

9. *Державі більш властиві функції:*

- 1) безпосереднього виробника та підприємця,
- 2) економічного контролю та сприяння;
- 3) організації та регулювання;
- 4) перше та друге;
- 5) перше та третє;
- 6) друге та третє.

10. *На сучасному етапі розвитку економіки України найважливішими пріоритетами держави стають:*

- 1) соціалізація економіки;
- 2) процеси ринкової трансформації;
- 3) перехід до технотронно-інформаційної та глобальної економіки.

11. *Де відбувається продукування нових ідей виробництва й управління:*

- 1) у країнах центру;
- 2) на периферії;
- 3) і там, і там?

12. *Постійна інноваційна діяльність створює сприятливі умови для розвитку та модернізації:*

- 1) у країнах центру;
- 2) на периферії;
- 3) і там, і там.

13. *Формування ринкової системи в умовах індустріального суспільства – це тип ринкової трансформації:*

- 1) інверсійний;
- 2) реверсивний;
- 3) конверсійний.

14. Комплексна система різноманітних форм міжнародної співпраці держав і їхніх суб'єктів у всіх галузях економіки – це:

- 1) економічна інтеграція;
- 2) утворення тісних господарських і торговельних зв'язків;
- 3) зовнішньоекономічні зв'язки.

15. Де діють особливі пільгові економічні умови для національних та іноземних підприємців, що сприяють вирішенню зовнішньоторговельних, загальноекономічних, соціальних, науково-технічних і науково-технологічних завдань:

- 1) у зоні вільної торгівлі;
- 2) у митному союзі;
- 3) у вільній економічній зоні;
- 4) в економічному союзі?

16. Носії прав і обов'язків, покладених на них державою, належать до:

- 1) суб'єктів держави;
- 2) об'єктів держави;
- 3) населення держави;
- 4) державних органів.

17. Міжнародне визнання споживної вартості продуктів міжнародного розподілу праці є:

- 1) наслідком економічної інтеграції;
- 2) сутністю зовнішньоекономічних зв'язків;
- 3) функцією зовнішньоекономічних зв'язків;
- 4) принципом регулювання ЗЕД.

18. Організація міжнародного грошового обігу є:

- 1) одним з етапів економічної інтеграції;
- 2) наслідком економічної інтеграції;
- 3) функцією зовнішньоекономічних зв'язків;
- 4) принципом регулювання ЗЕД.

19. Суб'єктом управління ЗЕД України у сфері загальної компетенції є:

- 1) Президент;
- 2) Кабінет Міністрів України;
- 3) Верховна Рада;
- 4) Президент і Кабінет Міністрів України;
- 5) Президент і Верховна Рада України;
- 6) Президент, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України.

20. Об'єктами управління ЗЕД є суб'єкти господарської діяльності, що самостійно здійснюють зовнішньоекономічні операції із зарубіжними фірмами й організаціями, які належать до форми власності:

- 1) державної;
- 2) акціонерної;
- 3) приватної;
- 4) державної й акціонерної;
- 5) усіх форм власності.

21. Державне регулювання ЗЕД має відповідати інтересам:

- 1) держсектору;
- 2) комерційних структур;
- 3) крупних фінансово-промислових груп;
- 4) перших і третіх;
- 5) перших і других;
- 6) усіх.

22. Політика лібералізації ЗЕД в Україні, що здійснюють з 1987 р., спричинила:

- 1) значні позитивні зрушення в економіці;
- 2) достатньо великі витрати в економіці;
- 3) достатньо високі доходи в економіці;
- 4) значний приплив капіталу у країну.

23. В організації зовнішньоекономічної діяльності першорядну вагу має:

- 1) державне втручання;
- 2) дія ринкових стимулів і методів.

24. Система екстрених заходів, спрямованих на подолання кризових процесів у зовнішньоекономічній сфері діяльності, у першу чергу, має містити:

- 1) інструменти адміністративного контролю й регулювання;
- 2) митно-тарифне регулювання, податки, валютне регулювання;
- 3) і перше, і друге.

25. Вільною економічною зоною (ВЕЗ) може бути:

- 1) місто;
- 2) морський порт;
- 3) авіапорт;

- 4) обмежена територія;
- 5) тільки перше, друге та третє;
- 6) усе перелічене.

26. *Територія, де дотримують принципу "митної екстериторіальності" (товари розглядають як об'єкти, що знаходяться за межами національної митної території) – це:*

- 1) зона вільної торгівлі;
- 2) митний союз;
- 3) вільна економічна зона;
- 4) економічний союз.

27. *СЄЗ розглядають як конкретну, визначену територію, на яку поширений відповідний пільговий режим існування з точки зору:*

- 1) територіального підходу;
- 2) режимного підходу;
- 3) системного підходу;
- 4) комплексного підходу.

28. *Задоволення населення у високоякісних товарах народного споживання, насичення внутрішнього ринку – це мета створення СЄЗ:*

- 1) економічна;
- 2) соціальна;
- 3) організаційна;
- 4) науково-технічна;
- 5) інтелектуальна.

29. *Податкові пільги – це:*

- 1) необхідна умова для створення СЄЗ;
- 2) перевага, яку створюють СЄЗ для іноземного капіталу;
- 3) перевага, яку створюють СЄЗ для національної економіки й регіонів;
- 4) трудність, що виникає в ході створення СЄЗ.

30. *Непропорційний напрям із домінуванням одного партнера характерний для зовнішньоекономічних зв'язків України із:*

- 1) країнами СНД;
- 2) країнами Балтії;
- 3) Європейським Союзом;
- 4) США.

Завдання 2 (діагностичне). Є дві країни А і В:

А – велика країна, що складається зі 100 регіонів (a_1, \dots, a_{100}), а В – маленька, у якій тільки 2 регіони (b_1, b_2). Обидві країни торгують між собою. Допустимо, що всі регіони мають однаковий ВВП і продають по одній одиниці товару в кожен регіон, включаючи себе. Транспортні витрати дорівнюють нулю.

Необхідно дослідити ситуації вільної торгівлі та виникнення торговельного бар'єра в розмірі 20 %. Зробити економічні висновки.

Завдання 3 (евристичне). Початкове значення капіталу (фонд накопичення) становить $K = 321$ млн ум. од., а трудових ресурсів (заробітна платня) – $L = 385$ млн ум. од. Відомо, що норма інвестування $S_y = 0,2$; показник утрат капіталу $\sigma_k = 0,15$, параметр $\alpha = 2,64$, а параметр $\alpha = 0,286$.

Необхідно побудувати модель Солоу.

Затверджено на засіданні
кафедри економічної кібернетики ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Протокол № ___ від _____ 201__р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____
(підпис) (підпис)

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, округлених до цілого числа за правилами математики.

Загальна кількість балів, відведена на підсумкову оцінку – 40. Виконання кожної складової частини екзаменаційного завдання оцінюють таким чином:

завдання 1 – 20 балів;

завдання 2 – 12 балів;

завдання 3 – 8 балів.

Оцінку за кожне завдання виставляють, відповідно до такої шкали.

Виконання **завдання 1** оцінюють, згідно з формулою, де ваговий коефіцієнт дорівнює 20.

Оцінюючи **завдання 2**, використовують такі критерії:

12 балів – за повністю правильно виконане завдання з повним обґрунтуванням отриманих висновків і поданням пояснень студента;

10 – 11 балів – за наявності правильно вирішеного завдання з не досить повним обґрунтуванням отриманих висновків і поданням пояснень студента;

7 – 9 балів – за наявності правильного рішення, але відсутності його обґрунтування й пояснень;

4 – 6 балів – якщо завдання виконано частково, тобто відсутні остаточні висновки або в ході вирішення було допущено технічну помилку;

1 – 3 бали – у разі, якщо студент продемонстрував лише знання загального ходу вирішення або основних співвідношень запропонованої моделі;

0 балів – якщо завдання не вирішене.

Оцінюючи **завдання 3**, використовують такі критерії:

8 балів – за повністю чітко й логічно послідовно вирішене завдання з повним обґрунтуванням обраного ходу вирішення й отриманих висновків, змістовною економічною інтерпретацією отриманих результатів і сформованих управлінських рішень.

6 – 7 балів – за повністю логічно послідовно вирішене завдання з недосить повним обґрунтуванням обраного ходу вирішення й отриманих висновків;

5 балів – якщо завдання вирішене повністю, але відсутнє економічне обґрунтування, не повністю зроблено висновки;

4 бали – якщо дослідження запропонованої моделі не було повним та відсутнє обґрунтування або не зроблено чітких логічних висновків;

2 – 3 бали – якщо в ході дослідження було допущено логічну помилку, що вплинула на хід вирішення й остаточні висновки;

1 бал – якщо студент зміг тільки запропонувати деякий шлях вирішення, але не зміг провести дослідження моделі або тільки почав таке дослідження;

0 балів – у разі, якщо завдання повністю не вирішено.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Систему оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведено в табл. 11.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання				Оцінювання рівня сформованості компетентностей	
							Форми контролю	Максимальний бал
1	2	3	4				5	6
Змістовий модуль 1								
Глобалізація, трансформаційні процеси, рівновага та зростання у світовій економіці								
СЕГ 1	Здатність аналізувати та визначати переваги й недоліки процесів глобалізації сучасної світової економіки, досліджувати процеси трансформації, визначати динамічну рівновагу та структурну збалансованість економіки	1–2	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Сучасна світова економіка та глобалізація	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття 1. Основні проблеми сучасної світової економіки та процеси глобалізації	Активна участь у дискусії	1,0
			СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику Написання есе на тему "Основні проблеми сучасної світової економіки та процеси глобалізації"	Перевірка ДЗ	–
		3–4	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Трансформація ролі держави в умовах глобалізації Тема 3. Трансформація сучасної світової економіки	Робота на лекції	0,5
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття 2. Теорія та практика державного регулювання економіки в умовах глобалізації. Концепції управління трансформаціями	Активна участь у дискусії	1,0
			СРС	11	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику Підготовка до контрольної роботи Написання есе на тему "Основні проблеми сучасної світової економіки та процеси глобалізації"	Перевірка есе	3,0
		СЕГ 1	Здатність аналізувати ситуацію вільної торгівлі та виникнення торговельних бар'єрів між країнами	5–6	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Динамічна рівновага та структурна збалансованість
Тема 5. Рівновага відкритої економіки	Поточна контрольна робота							3,0
2	Практичне заняття				Практичне заняття 3. Балансові моделі у світовій економіці	Активна участь у виконанні завдань	1,0	

Продовження табл. 11.1

1		2	3		4		5	6		
40			CPC	12	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику Підготовка до контрольної роботи	Перевірка ДЗ	–		
			7–8	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Митні союзи, регіоналізм та багатостороння торгівля	Робота на лекції	0,5	
		2			Практичне заняття	Семінарське заняття 4. Аналіз країн із відкритою та закритою економіками. Сучасні тенденції світової торгівлі	Активна участь у дискусії	1,0		
		2			Практичне заняття	Практичне заняття 5. Вирішення завдання щодо побудови балансової моделі доходів і видатків окремих країн, побудови гравітаційної моделі Андерсона і ван Вінкупа	Активна участь у виконанні завдань	1,0		
		9–10	CPC	12	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику	Перевірка ДЗ	3,0		
						Підготовка до колоквиуму				
						Написання есе на тему "Відкрита та закрита економіки. Їхні загальні та специфічні риси" або "Сучасні тенденції світової торгівлі"				
			Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Причини зростання національних економік нових індустріальних країн	Робота на лекції	0,5		
				2	Практичне заняття	Практичне заняття 6. Вирішення завдання щодо побудови моделі зростання Солоу	Активна участь у виконанні завдань	1,0		
			CPC	12	Підготовка до занять	Підготовка до контрольної роботи Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику	Перевірка ДЗ	–		
		Змістовий модуль 2								
		Міжнародний бізнес і зовнішньоекономічна діяльність								
СЕГ1	Здатність аналізувати особливості міжнародного бізнесу і ТНК як основи нового фактора глобалізації сучасної економіки	11–12	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Міжнародний бізнес як основний фактор глобалізації сучасної економіки	Робота на лекції	0,5		
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття 7. Особливості міжнародного бізнесу	Активна участь у дискусії	1,0		
			CPC	12	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику Написання есе на тему "Особливості міжнародного бізнесу"	Перевірка есе	3,0		

1		2	3		4		5	6	
41	СЕГ 1	Здатність аналізувати та визначати особливості лібералізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні, досліджувати динаміку й ефективність створення і функціонування БЕЗ в Україні	13-14	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Транснаціональні корпорації як основний суб'єкт міжнародного бізнесу	Робота на лекції	0,5
					2	Практичне заняття	Семінарське заняття 8. Аналіз діяльності сучасних ТНК	Активна участь у дискусії	1,0
				СРС	12	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику	Перевірка ДЗ	-
							Підготовка до контрольної роботи		
			15	Ауд.	2	Лекція	Тема 14. Динаміка й ефективність створення та функціонування вільних економічних зон в Україні	Робота на лекції	0,5
					2	Практичне заняття	Семінарське заняття 9. Реформування процесу регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності в Україні	Активна участь у дискусії	1,0
СРС	6	Підготовка до занять		Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику	Перевірка ДЗ	3,0			
				Написання есе на тему "Трансформація рис зовнішньоекономічної діяльності України"					
16	Ауд.	2	Практичне заняття	Семінарське заняття 10. Досвід створення та функціонування вільних економічних зон у світовій економіці. Аналіз створення та функціонування вільних економічних зон в Україні	Активна участь у дискусії	1,0			
	СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику Написання есе на тему "Аналіз створення та функціонування вільних економічних зон в Україні" або "Питання інтеграції України в міжнародну економічну систему"	Презентація	9,0			
					Перевірка есе	3,0			

Закінчення табл. 11.1

1		2	3		4		5	6
42	Здатність аналізувати інтеграційні процеси в Україні, визначати переваги та недоліки кооперації України з іншими країнами та їхніми об'єднаннями	17	Ауд.	2	Лекція	Тема 15. Об'єктивна необхідність, умови та вектори інтеграції України в міжнародну економічну систему	Робота на лекції	1,0
				2	Практичне заняття	Семінарське заняття 11. Питання інтеграції України в міжнародну економічну систему	Активна участь у дискусії	1,0
			Колоквіум				4,0	
			СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику	Перевірка ДЗ	-
						Підготовка до колоквіуму		
						Підготовка до контрольної роботи		
		Сесія	Ауд.	2	Передекзаменаційна консультація	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	40
				2	Екзамен	Виконання завдань екзаменаційного білета		
			СРС	8	Підготовка до екзамену	Повторення матеріалів змістових модулів		
		Усього годин			150	Загальна максимальна кількість балів по дисципліні		
із них								
<i>аудиторні</i>			42	28 %	<i>поточний контроль</i>		60	
<i>самостійна робота</i>			94	62 %	<i>підсумковий контроль</i>		40	

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота														Екзамен	Сума	
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2							40	60	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14			T15
4,15	3,40	3,50	3,00	2,50	2,25	3,25	3,25	4,85	4,85	2,85	2,85	3,10	3,60			4,60
Колоквіум							Колоквіум									
4							4									

Примітка. T1, T2 ... T15 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

			Лекції	Семинарські заняття	Практичні заняття	Завдання за темами	Есе	Презентація	Поточні КР	Колоквіуми	Усього
ЗМ 1	Тема 1	Тижні 1–2	0,5	1,0	–	–	–	–	–	–	1,5
	Теми 2–3	Тижні 3–4	0,5	1,0	–	–	3,0	–	–	–	4,5
	Теми 4–5	Тижні 5–6	0,5	–	1,0	–	–	–	3,0	–	4,5
	Теми 5–7	Тиждень 7	0,5	1,0	–	3,0	–	–	–	4,0	8,5
	Тема 7	Тиждень 8	–	–	1,0	–	–	–	–	–	1,0
	Тема 8	Тижні 9–10	0,5	–	1,0	–	–	–	3,0	–	4,5
ЗМ 2	Тема 9	Тижні 11–12	0,5	1,0	–	–	3,0	–	–	–	4,5
	Тема 10	Тижні 13–14	0,5	1,0	–	–	–	–	3,0	–	4,5
	Теми 11–12	Тиждень 15	0,5	1,0	–	3,0	–	–	–	–	4,5
	Теми 13–14	Тиждень 16	–	1,0	–	–	3,0	9,0	–	–	13,0
	Тема 15	Тиждень 17	1,0	1,0	–	–	–	–	3,0	4,0	9,0
Усього			5,0	8,0	3,0	6,0	9,0	9,0	12,0	8,0	60

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни визначають, відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 10.4).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносять до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

12. Рекомендована література**12.1. Основна**

1. Глобальні трансформації та стратегії розвитку : монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. – К. : Знання, 1998. – 416 с.
2. Гриффин Р. Международный бизнес / Р. Гриффин, М. Пастей ; пер. с англ. под ред. А. Г. Медведева. – 4-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – 1088 с.
3. Конспект лекцій по магістерской спеціальності "Прикладная экономика". Т. IV : Прикладные модули / под ред. д. э. н., проф. В. М. Соболева. – Донецк : ДНУ, 2004. – 334 с.
4. Міжнародні економічні відносини: Сучасні міжнародні економічні відносини : підручник для студентів економічних вузів і факультетів / А. С. Філіпенко, С. Я. Боринець, В. А. Вергун та ін. – К. : Либідь, 1992. – 255 с.
5. Пахомов Ю. М. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю. М. Пахомов, Д. Г. Лук'яненко, Б. В. Губський. – К. : Україна, 1997. – 237 с.
6. Рогач О. Транснаціоналізація світового господарства та перехідні економіки : навч. посіб. / О. Рогач, О. Шнирков. – К. : ВПЦ "Київський університет", 1999. – 302 с.
7. Світова економіка : підручник / А. С. Філіпенко, О. І. Рогач, О. І. Шнирков та ін. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 2001. – 582 с.

8. Соколенко С. І. Глобалізація і економіка України / С. І. Соколенко. – К. : Логос, 1999. – 568 с.

12.2. Додаткова

9. Долгов С. И. Единая валюта в странах Европейского Союза – евро: проблемы и перспективы / С. И. Долгов // Деньги и кредит. – 1998. – № 7. – С. 16–22.

10. Евстигнеев В. Финансовая глобализация – явление и методологический инструмент / В. Евстигнеев // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 3. – С. 74–76.

11. Иноземцев В. Глобализация: иллюзии и реальность / В. Иноземцев // Свободная мысль – XXI. – 2000. – № 1. – С. 26–36.

12. Косолапов Н. Глобализация: сущность и международно-политические аспекты / Н. Косолапов // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 3. – С. 69–73.

13. Круглый стол МЭ и МО. Актуальные вопросы глобализации // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – № 4. – С. 37–52. – № 5. – С. 41–57.

14. Маслов С. Негативні наслідки глобалізації економіки / С. Маслов // Економіка. Фінанси. Право. – 2000. – № 8. – С. 13–18.

15. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения / под ред. Л. Н. Красавиной. – М. : Дело, 2000. – 280 с.

16. Нухович Э. С. Мировая экономика на рубеже 20 – 21 вв. / Э. С. Нухович, Б. М. Смитиенко, М. А. Эскиндаров. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 240 с.

17. Письмак В. Тенденції глобалізації / В. Письмак // Економіст. – 2001. – № 1. – С. 18–22.

18. Рогач О. Транснаціональні корпорації та економічне зростання / О. Рогач. – К. : ВПЦ "Київський університет", 1997. – 144 с.

19. Рут Ф. Міжнародна торгівля та інвестиції / Ф. Рут, А. Філіпенко. – К. : Основи, 1998. – 300 с.

20. Скаленко О. Глобальні резерви поступу / О. Скаленко ; передмова О. Білоруса. – К. : Основи, 2000. – 394 с.

21. Ступницький О. І. Транснаціоналізація науково-технічної політики в умовах посилення міжнародної економічної взаємозалежності : монографія / О. І. Ступницький – К. : ВПЦ "Київський Університет", 2001. – 243 с.

22. Шарп У. Инвестиции / У. Шарп, Г. Александер ; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 1024 с.

12.3. Інформаційні ресурси

23. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua> ; <http://www.nau.kiev.ua> ; <http://www.ukrpravo.kiev.com> ; <http://www.liga.kiev.ua>.

24. Методологія науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inter-pedagogika.ru>.

25. Методологія науки – Fajr [Електронний ресурс]. – Режим доступу : sites.google.com/site/fajrru/Home/scientific.

26. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

27. Національна парламентська бібліотека України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nplu.kiev.ua>.

28. Сообщество профессионалов hr-portal [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.hr-portal.ru>.

29. Статистика України : науковий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

30. Харківська державна наукова бібліотека ім. Короленка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://korolenko.kharkov.com>.

31. Центр исследований и статистики науки [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.csrs.ru>.

32. Экономика и управление на предприятиях : научно-образовательный портал. – Режим доступа : www.eur.ru.

12.4. Методичне забезпечення

33. Прокопович С. В. Методичні рекомендації до семінарських та практичних занять з навчальної дисципліни "Світова економіка і глобалізація" [Електронний ресурс] / С. В. Прокопович. – Режим доступу : <http://elearn2.ekhneu.org.ua/main/document>.

34. Прокопович С. В. Світова економіка і глобалізація : опорний конспект [Електронний ресурс] / С. В. Прокопович. – Режим доступу : <http://elearn2.ekhneu.org.ua/main/document>.

35. Прокопович С. В. Тестові завдання з навчальної дисципліни "Світова економіка і глобалізація" [Електронний ресурс] / С. В. Прокопович. – Режим доступу : <http://elearn2.ekhneu.org.ua/main/exercise>.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових частин професійних компетентностей із навчальної дисципліни "Світова економіка і глобалізація" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові частини компетентності, яку формують у межах теми	Мінімальний досвід	Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Сучасна світова економіка та глобалізація					
Визначати основні глобальні проблеми сучасної світової економіки	Сутність поняття світової економіки	Знання основних понять сучасної теорії глобалізації, видів глобалізації, особливостей глобалізації на мікротамакроекономічному рівні, основних рушійних сил глобалізації	Аналізувати переваги та недоліки глобалізації, виокремлювати й аналізувати глобальні проблеми сучасної світової економіки	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення. Відповідати за коректність та адекватність розроблених аналітичних моделей
Тема 2. Трансформація ролі держави в умовах глобалізації					
Визначати особливості трансформації ролі держави в економіці	Сутність поняття трансформації	Знання основних напрямів розвитку економічних систем сучасності, сутності трансформації ролі держави, теорії державного регулювання економіки	Здійснювати аналіз ролі держави, її економічних та стратегічних інститутів в умовах глобалізації на основі застосування теорії державного регулювання економіки	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення. Відповідати за коректність та адекватність розроблених аналітичних моделей
Тема 3. Трансформація сучасної світової економіки					
Визначати стратегії ринкових трансформацій та аналізувати напрями розвитку сучасної світової економіки	Поняття сучасних трансформаційних процесів у світовій економіці	Знання сутності та видів трансформаційних потоків; моделей стратегій ринкових трансформацій; напрямів розвитку сучасної світової економіки	Здійснювати аналіз особливостей сучасних трансформаційних процесів у світовій економіці, напрямів розвитку сучасної світової економіки	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення. Відповідати за коректність та адекватність розроблених аналітичних моделей

1	2	3	4	5	6
Тема 4. Динамічна рівновага та структурна збалансованість економіки					
Аналізувати динамічну рівновагу та структурну збалансованість економіки	Поняття рівноваги та збалансованості	Знання поняття економічної рівноваги в динаміці, закону Сея, методу балансового аналізу в економіці	Визначати та здійснювати аналіз економічної рівноваги та структурної збалансованості на основі використання балансових моделей	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність і адекватність розроблених моделей
Тема 5. Рівновага відкритої економіки					
Аналізувати рівновагу відкритої економіки	Поняття рівноваги відкритої економіки	Знання основних понять і особливостей відкритої економіки; моделей IS-LM-BP, Мандела – Флемінга; основних постулатів відносно відкритості економіки	Визначати та здійснювати аналіз економічної рівноваги відкритої економіки на основі побудови моделі IS-LM-BP	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення. Відповідати за коректність та адекватність розроблених моделей
Тема 6. Нові тенденції світової торгівлі та еволюційний підхід до їхнього вивчення					
Аналізувати нові тенденції світової торгівлі	Поняття світової торгівлі та еволюційного підходу	Знання сучасних тенденцій світової торгівлі, поняття економічного зростання, еволюційної теорії зростання, поняття еволюційної економіки, моделі Нельсона – Уінтера	Здійснювати аналіз динаміки та змін у структурі й географічному розподілі світової торгівлі на основі побудови еволюційних моделей	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Відповідальність за точність і адекватність побудованих моделей та економічних висновків, зроблених на основі цих моделей
Тема 7. Митні союзи, регіоналізм та багатостороння торгівля					
Аналізувати особливості митних союзів, політики регіоналізму та багатосторонньої торгівлі	Поняття митних союзів, регіоналізму та багатосторонньої торгівлі	Знання основних рівнів та етапів, переваг і недоліків інтеграції економіки, теорії митного союзу	Визначати рівень інтеграції економіки, здійснювати аналіз змін багатосторонньої торгівлі між країнами на основі гравітаційних моделей	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність і адекватність розроблених моделей

1	2	3	4	5	6
Тема 8. Причини зростання національних економік нових індустріальних країн					
Аналізувати причини зростання національних економік нових індустріальних країн	Поняття нової індустріальної країни	Знання особливостей розвитку нових індустріальних країн, основних понять і моделей макроекономічного зростання	Здійснювати аналіз економічного розвитку нових індустріальних країн на основі макроекономічних моделей зростання	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення. Відповідати за коректність та адекватність розроблених моделей
Тема 9. Міжнародний бізнес як основний фактор глобалізації сучасної економіки					
Аналізувати основні форми міжнародного бізнесу	Поняття міжнародного бізнесу	Знання основних відмінностей міжнародного бізнесу від внутрішнього; форм міжнародної підприємницької діяльності; особливостей міжнародного бізнесу в епоху глобалізації	Здійснювати аналіз зростання міжнародного бізнесу та зміни умов його ведення з точки зору впливу на нього глобалізації економіки	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність і адекватність розроблених аналітичних моделей
Тема 10. Транснаціональні корпорації як основний суб'єкт міжнародного бізнесу					
Аналізувати діяльність транснаціональних корпорацій	Поняття транснаціональної корпорації	Знання сутності, масштабів діяльності та сучасних форм організаційної структури ТНК, стратегій діяльності ТНК	Здійснювати аналіз і прогнозувати діяльність транснаціональних корпорацій, визначати стратегії транснаціональних корпорацій	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність і адекватність розроблених моделей
Тема 11. Досвід реформування процесу регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні					
Аналізувати процес регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні	Поняття зовнішньоекономічної діяльності	Знання основних видів зовнішньоекономічної діяльності, принципів регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні	Здійснювати аналіз процесу реформування, процесу регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні на основі побудови структурної моделі зовнішньої політики	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення. Відповідати за коректність та адекватність розроблених структурних моделей

1	2	3	4	5	6
Тема 12. Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності в Україні					
Аналізувати процеси лібералізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні	Поняття лібералізації зовнішньоекономічної діяльності	Знання особливостей процесів лібералізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні	Здійснювати аналіз процесів лібералізації зовнішньоекономічної діяльності в Україні	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення. Відповідати за коректність та адекватність розроблених аналітичних моделей
Тема 13. Досвід створення та функціонування вільних економічних зон в Україні					
Аналізувати функціонування вільних економічних зон	Поняття вільної економічної зони	Знання сутності, видів, мети та підходів до створення вільних економічних зон, приклади створення вільних економічних зон в Україні	Здійснювати аналіз функціонування вільних економічних зон в Україні	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність і адекватність розроблених аналітичних моделей
Тема 14. Динаміка й ефективність створення та функціонування вільних економічних зон в Україні					
Аналізувати динаміку та ефективність створення та функціонування вільних економічних зон в Україні	Поняття ефективності вільної економічної зони	Знання основних етапів еволюції вільних економічних зон у світі, поняття динаміки та ефективності вільних економічних зон	Здійснювати аналіз динаміки й ефективності створення та функціонування вільних економічних зон в Україні	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення. Відповідати за коректність та адекватність розроблених моделей
Тема 15. Об'єктивна необхідність, умови та вектори інтеграції України в міжнародну економічну систему					
Аналізувати умови та вектори інтеграції України в міжнародну економічну систему	Поняття об'єктивної необхідності інтеграції	Знання основних національних пріоритетів України, основних напрямів зовнішньої політики	Здійснювати аналіз національних пріоритетів України, визначати і досліджувати основні напрями зовнішньої політики	Презентувати визначені результати. Ефективно формувати комунікаційну стратегію	Самостійно ухвалювати ефективні управлінські рішення. Відповідати за коректність, адекватність розроблених моделей

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	14
5. Теми та плани семінарських занять.....	16
6. Теми практичних занять	19
6.1. Приклади типових практичних завдань	20
7. Самостійна робота студентів	21
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	23
8. Індивідуально-консультативна робота	25
9. Методи навчання	26
10. Методи контролю	27
11. Розподіл балів, які отримують студенти	38
12. Рекомендована література.....	44
12.1. Основна	44
12.2. Додаткова	45
12.3. Інформаційні ресурси.....	46
12.4. Методичне забезпечення	46
Додатки.....	47

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"СВІТОВА ЕКОНОМІКА І ГЛОБАЛІЗАЦІЯ"
для студентів спеціальності
8.18010024 "Прикладна економіка"
денної форми навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Прокопович** Світлана Валеріївна

Відповідальний за видання *Т. С. Клебанова*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *О. Г. Доценко*

План 2016 р. Поз. № 133 ЕВ. Обсяг 52 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*